

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК ВИХІДНА УМОВА
ДОСЛІЖЕННЯ КОМПЛЕМЕНТАРНИХ ЗАСАД УСПІШНОЇ
МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

Липов В. В.,

професор, д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД, Харківський національний економічний університет ім.

С. Кузнеця

Обґрунтовано необхідність врахування чинника комплементарної зумовленості специфіки інституційних систем, до яких відносяться суб'єкти, що вступають у міжнародну взаємодію. Розкрито спектр крос-дисциплінарних досліджень інституційних утворень, що відносяться до різних рівнів інституціональної архітектури соціально-економічних систем країн світу.

Глобалізація породжує суперечливі наслідки. Уніфікація в глобальних масштабах суттєвої частини повсякденного життя суб'єктів господарювання поєднується з посиленням відцентрових тенденцій, спрямованих на збереження їх національно-культурної самобутності. Більше того, інтенсифікація міжнародної взаємодії зумовлює зіткнення відмінних світоглядних концепцій, унормованих в інституціях і закріплених в специфічних організаційних формах господарювання. Проблема загострюється тим, що базові, найбільш усталені національні алгоритми суспільної відтворюваної діяльності відносяться до мовчазного, неявного знання, сприймаються носіями як такі, що є само собою зрозумілі. Ускладнення виникають тоді, коли їх носії зіштовхуються з представниками культур з відмінними уявленнями та алгоритмами дій. Неочікуваність, «непередбачуваність», «неадекватність» реакції партнера призводить до ускладнень, знатна породжувати конфлікти.

До певної міри сприяє вирішенню проблеми те, що національні культури мають цілісний комплексний характер. Їх елементи в процесі

багатовікової еволюції етносів і націй прилаштовуються, взаємозумовлюють і взаємодоповнюють один одного, мають комплементарний характер. Відповідно, знання ключових ціннісних орієнтацій національних культур дозволяє сформуванню цілісного уявлення про світоглядні засади суспільного устрою, базові інститути, передбачити специфіку характерних для даної культури господарювання інституційних форм. Одночасно інституціональна комплементарність породжує проблему обмеження можливостей запозичення тих з них, що забезпечують успіхи економічного розвитку у відмінному інституціональному середовищі. Поспішні відмова від усталених і намагання запозичити іноземні інституційні форми здатні призводити до інституціональної напруги, інституціональних конфліктів, пасток і лакун.

Зростає значення цілісного дослідження національних інституціональних систем. Воно ускладнюється різноманіттям і неоднорідністю елементів, що формують їх у своїй комплементарній взаємодії. У найбільш узагальненому вигляді її можна структурувати як ієрархію, інституційне дерево, що розростається в міру ускладнення і узагальнення норм і організаційних форм соціальної взаємодії. Нанорівень формують елементи, що складають передумови виникнення інституційних форм, перш за все такі, як цінності, стилі мислення, протоінститути, колективні конвенції. На мікрорівні елементами інституціональної системи виступають інституції (норми соціальної взаємодії) та інститути (її організаційні форми - домогосподарство, ринок, ієрархія ...). Серед елементів мезорівня - інституціональні блоки (фінанси, виробничі відносини ...), галузеві та регіональні інституціональні комплекси. Базові інститути та соціально-економічні системи формують макрорівень інституціональної архітекτονіки. І нарешті на мегарівні, рівні глобальної взаємодії елементами інституціональної системи є інтеграційні об'єднання, соціально-економічні моделі і в решті решт глобальне господарство в цілому.

Специфіка впливу індивідуальних знань, умінь, навичок, стилів мислення на формування цінностей та інституцій зумовлює актуалізацію гносеології. Фізіологія мислення дозволяє дати відповідь на питання про витоки пріоритету абстрактно-логічного або просторово-образного сприйняття світу. Соціальна психологія розкриває зв'язок стилів мислення з пріоритетними соціальними орієнтаціями. Економічна психологія, антропологія, теорія модернізації дають пояснення процесу їх зміни в ході становлення ринкової економіки, досліджують механізми зародження протоінститутів й організаційних рутин. Аксиологія, культурологія, крос-культурні дослідження відстежують вплив цінностей на формування специфічних рис інституціональних систем. Застосування інструментарію теорії ігор, експериментальної, поведінкової економіки дозволяє встановити зв'язок між особливостями потреб та інтересів економічних суб'єктів з процесами формування та трансформації інституціональних систем. Інструментарій соціологічної науки, зокрема економічної соціології, мікро- та макросоціологічного аналізу дозволяє здолати обмеженість економічних методів дослідження національних особливостей суб'єктів господарювання. Залучення географії, просторової економіки забезпечує врахування впливу чинників матеріально-технологічного середовища, природно-ресурсного потенціалу на історичний процес формування інститутів. Дослідження базових інститутів (ідеологічних, правових, політичних) соціально-економічних систем і соціально-економічних моделей, інтеграційних союзів, світового господарства в цілому зумовлює необхідність використання історико-генетичних методів, методів, вживаних в політології, юридичних науках, науках, пов'язаних з дослідженням процесів, що відбуваються на рівні міжнародної взаємодії.

Багаторівневість і різноякісність зумовлюють актуалізацію використання широкого спектру інструментів і методів наукових досліджень інституціонального забезпечення міжнародної взаємодії, їх крос-дисциплінарний характер.